

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІФННІМ ЗУНУ

Галина ЛЯХОВИЧ
Галина ЛЯХОВИЧ

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з НІП ЗУНУ

Віктор ОСТРОВЕРХОВ
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни **“ПІДПРИЄМНИЦТВО”**

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань – 07 Управління та адміністрування

спеціальність – 076 Підприємництво та торгівля

освітньо-професійна програма – Підприємництво та торгівля

Кафедра міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	2	30	30	4	8	48	120	–	2
Заочна	1	2	8	4	–	–	108	120	–	2

30.08.2024

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна – «Підприємництво»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань: 07 – Управління та адміністрування	Статус дисципліни: <i>обов'язкова</i> Мова навчання: <i>українська</i>
Кількість залікових модулів – 5	Спеціальність 076 – Підприємництво та торгівля	Рік підготовки: <i>денна – 1</i> <i>заочна – 1</i> Семестр: <i>денна – 2</i> <i>заочна – 1,2</i>
Кількість змістовних модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – 120 год.		Самостійна робота <i>денна – 48 год.</i> <i>заочна – 108 год.</i> <i>тренінг – 8 год.</i> Індивідуальна робота <i>денна – 4 год.</i>
Тижневих годин – 8 год., з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – <i>екзамен</i>

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

1.1. Мета вивчення дисципліни

Мета викладання дисципліни «Підприємництво» полягає у формуванні в студентів системи теоретичних знань і практичних навиків з філософії підприємництва, розуміння логіки та організації підприємницької діяльності, типології підприємництва, технології створення власної справи, ролі партнерських зв'язків і взаємодій та їх визначального впливу на розвиток суб'єктів підприємницької діяльності, ресурсного забезпечення, оцінки та аналізу результативності підприємницької діяльності, соціальної відповідальності бізнесу та ділової етики.

Дисципліна «Підприємництво» є такою, що опирається на навчальний матеріал суміжних курсів теоретично-прикладного характеру, об'єднує цей матеріал в єдиний комплекс економічних знань. Студенти в процесі вивчення дисципліни з'ясовують для себе роль підприємництва у функціонуванні національної економіки.

Вивчення курсу «Підприємництво» передбачає наявність систематизованих та ґрунтовних знань із суміжних дисциплін, цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях та практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

1.2. Завдання вивчення дисципліни

Мета лекційних занять полягає у донесенні до студентів і засвоєнні ними систематизованих знань в частині теоретико-прикладних аспектів функціонування підприємництва, започаткування та ведення власного бізнесу.

Завдання лекційних занять полягає у викладенні студентам згідно з робочою програмою основоположних засад підприємництва, управління, планування і ресурсного забезпечення підприємницької діяльності, забезпечення якості на основі стандартизації і сертифікації продукції, методичних підходів до оцінювання ефективності підприємницької діяльності в умовах трансформації економічних систем.

Метою проведення практичних занять є формування у студентів підходів критичного мислення, компетенцій у сфері здійснення ретроспективного аналізу, дослідження ринків в секторі індустрії гостинності, аналітичних навичок щодо оцінювання ефективності підприємницької діяльності та реалізації принципів соціальної відповідальності бізнесу.

Завданнями проведення практичних занять є:

- ❖ засвоєння і закріплення теоретичних знань з навчальної дисципліни, отриманих на лекційних заняттях;
- ❖ формування умінь і практичних навичок щодо організації підприємницької діяльності, започаткування та ведення власного бізнесу, ресурсного забезпечення та оцінювання ефективності підприємницької діяльності, соціальної відповідальності бізнесу;
- ❖ практичне застосування оцінних методик в частині розрахунків оцінних критеріїв, показників та вирішення інших прикладних економічних задач;
- ❖ засвоєння навичок бізнес-планування для забезпечення ефективного управління процесами їхньої розробки та реалізації.

1.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

У результаті засвоєння навчальної дисципліни у студентів мають бути сформовані такі компетентності:

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької та торговельної діяльності.

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких і торговельних структур.

СК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких та

торговельних структур.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур.

СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва та торгівлі з урахуванням ризиків.

1.4. Передумови вивчення дисципліни.

Теоретичною і методичною базою вивчення підприємництва є українська мова за професійним спрямуванням, історія та культура України, філософія, політологія, інформаційно-комунікаційні технології, господарське право, психологія професійної діяльності, мікроекономіка, макроекономіка, статистика.

1.5. Результати навчання

Після вивчення дисципліни «Підприємництво» фахівець з підприємництва та торгівлі зможе:

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.

ПРН 10. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

ПРН 11. Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері підприємництва і торгівлі, необхідні для подальшого використання на практиці.

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких та торговельних структур.

ПРН 14. Застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій та торговельній діяльності.

ПРН 17. Вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

ПРН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких і торговельних структур з урахуванням ризиків.

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Змістовий модуль 1

Організація управління підприємницькою діяльністю

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Підприємництво і ринок. Середовище підприємництва: макро-, мезо- і мікрорівні. Сутність підприємництва. Цілі підприємництва. Класифікація цілей підприємництва: за масштабом охоплення; за характером діяльності; за спрямованістю дій. Ознаки підприємництва: самостійна діяльність; ініціативна та творча діяльність; систематична діяльність; діяльність, яка здійснюється на власний ризик; досягнення економічних та/або соціальних результатів. Об'єкти підприємницької діяльності: майно, товари (послуги), гроші і цінні папери, інформація та результати інтелектуальної діяльності.

Основні принципи та функції підприємницької діяльності. Базові принципи підприємницької діяльності: вільний вибір видів підприємницької діяльності; самостійне формування підприємцем програми своєї діяльності, переліку постачальників і споживачів своєї продукції, джерел залучення ресурсів тощо; самостійне встановлення цін на продукцію (товари, послуги); вільний найм підприємцем працівників; комерційний розрахунок та власний комерційний ризик; вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом.

Функції підприємницької діяльності: інноваційна (творча), соціальна, екологічна, ресурсна, стимулююча, організаційна.

Інноваційна економіка та підприємництво. Поняття і види інновацій. Роль інновацій в еволюції економічної системи. Інтелектуальна власність як об'єкт інноваційного підприємництва. Інноваційна спроможність країни в міжнародних рейтингах: Глобальний індекс інновацій (*Global Innovation Index*), Індекс інновацій Агенства Bloomberg (*Bloomberg Innovation Index*), Європейське інноваційне табло (*European Innovation Scoreboard*), Індекс готовності до передових/проривних технологій, ЮНКТАД (*A Frontier Technologies Readiness Index*), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (*Global Talent Competitiveness Index*).

Господарський Кодекс України. Закон України «Про інноваційну діяльність». Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Інноваційна продукція (послуги): поняття, характеристика. Інноваційна активність підприємств: поняття і методика розрахунку.

Підприємництво та концепція гармонійного (сталого) розвитку. Екологізація підприємницької діяльності на засадах циклової економіки. Підприємництво та Концепція соціальної відповідальності бізнесу. Принципи соціальної відповідальності бізнесу.

Література: [1-28].

Тема 2. ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Типологізація підприємництва: поняття і класифікаційні підходи. Види підприємництва згідно КВЕД. Традиційне підприємництво: поняття, ознаки, переваги та недоліки. Інноваційне підприємництво – вектор прогресу в цифровій економіці. Інноваційне підприємництво: поняття, ознаки, переваги та недоліки. Оцінні критерії, індикатори та показники традиційного та інноваційного підприємництва.

Виробниче підприємництво: поняття і класифікаційні ознаки. Види виробничого підприємництва за характером впливу на виробничі процеси: основне, допоміжне. Оцінні показники ефективності виробничого підприємництва.

Торговельне (комерційне) підприємництво. Види торговельного (комерційного) підприємництва залежно від ринку, в межах якого здійснюється товарний обіг: зовнішня торгівля; внутрішня торгівля. Види торговельного (комерційного) підприємництва залежно від проходження товару: гуртова торгівля, роздрібна торгівля. Торговельно-посередницька діяльність. Види торгових посередників залежно від виду посередницьких операцій: дилери, дистриб'ютори, комісіонери, консигнатори, агенти, брокери. Види торгових посередників залежно від місця у каналі розподілу товарів: гуртові торговці, роздрібні торговці.

Підприємництво на ринку товарів, цінних паперів і робочої сили. Поняття і види бірж за профілем діяльності: товарні, фондові, валютні біржі, біржа праці. Ознаки та функції бірж. Основні функції товарних бірж: надання посередницьких послуг з укладання торгових угод; упорядкування оптової торгівлі, регулювання торгових операцій і вирішення торгових суперечок; збір і публікація інформації про ціни, стан виробництва й інші фактори, що впливають на ціни. Види товарних бірж: за характером асортименту; за ступенем відкритості; за типом біржових угод. Біржовий товар.

Індустрія гостинності: поняття та складові. Підприємництво у сфері послуг як складова індустрії гостинності. Послуга як діяльність з надання матеріального чи нематеріального блага іншій особі, що здійснюється для задоволення її особистих потреб. Види послуг за призначенням: виробничі, розподільчі, споживчі, суспільні. Перспективні напрями розвитку індустрії гостинності в сучасних умовах.

Література: [1-28].

Тема 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття суб'єктів і об'єктів підприємницької діяльності. Суб'єкти підприємницької діяльності: фізичні особи, юридичні особи. Організаційно-правові форми організації підприємницької діяльності. Господарський Кодекс України. Цивільний Кодекс України. Суб'єкти господарювання: 1) господарські організації (державні, комунальні та інші підприємства); 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці. Суб'єкти господарювання. Суб'єкти мікропідприємництва: поняття і класифікаційні ознаки. Суб'єкти великого підприємництва: поняття і класифікаційні ознаки. Суб'єкти середнього підприємництва: поняття і класифікаційні ознаки.

Підприємство як суб'єкт господарювання. Підприємство як юридична особа. Ознаки підприємства. Мета створення підприємства: здійснення підприємницької діяльності та некомерційна господарська діяльність. Поняття і базові класифікаційні ознаки типологізації підприємств. Види підприємств за метою й характером діяльності (комерційні, некомерційні). Види підприємств за національною належністю капіталу (національні підприємства, закордонні підприємства, змішані підприємства, у т. ч. спільні підприємства). Види підприємств за формами власності майна (приватні підприємства, колективні підприємства, комунальні підприємства, державні підприємства (у т. ч. казенні підприємства, змішані підприємства). Види підприємств за технологічною цілісністю і ступенем підпорядкування (головні (материнські) підприємства, дочірні підприємства, асоційовані підприємства, філії підприємства). Види підприємств за способом створення (заснування) та формування статутного капіталу (унітарні підприємства, корпоративні підприємства). Базові класифікаційні ознаки: кількість засновників, власник майна, розподіл доходів. Види підприємств за розмірами: великі підприємства, середні підприємства, малі підприємства, мікропідприємства. Базові ознаки: чисельність персоналу, розмір річного доходу, балансова вартість активів.

Поняття і види господарських товариств. Закон України «Про публічні закупівлі». Господарське товариство як юридична особа. Державна реєстрація господарського товариства. Створення, функціонування та припинення господарських товариств: Цивільний Кодекс України. Об'єднання підприємств. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств: асоціація, корпорація, консорціум, концерн.

Обґрунтування і вибір ідеї підприємницької діяльності. Підприємницька ідея як знання. Обґрунтування мети підприємницької діяльності та шляхів її досягнення. Сфери діяльності: виробництво, торгівля, послуги. Форми організації підприємництва: одноосібне володіння, партнерство (товариство). Способи створення бізнесу: створення нового підприємства; придбання функціонуючого бізнесу; заснування на основі франчайзингу. Переваги та недоліки. Реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Основні етапи реєстрації юридичних осіб: рішення про створення підприємства та планування його діяльності; збори засновників, вибір організаційно-правової форми господарювання; розробка та нотаріальне засвідчення установчих документів; державна реєстрація

підприємства. Статутний капітал: поняття та складові. Основні етапи реєстрації фізичних осіб-підприємців (ФОП): вибір виду діяльності і системи оподаткування; подання заяви про державну реєстрацію; заяви про обрання системи оподаткування (спрощеної або загальної); отримання виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Підприємство як резидент Дія Сіті. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні».

Література: [1-28].

Тема 4. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Поняття, принципи (єдиноначальності, науковості, гнучкості) і методи управління підприємницькою діяльністю (адміністративні, економічні, правові та психологічні). Організаційні структури управління на підприємстві: поняття, переваги, недоліки. Функціональні підрозділи. Модернізація організаційних структур управління та Концепція управління вартістю клієнта. Функції управління підприємницькою діяльністю: планування, регулювання і контроль.

Поняття і види планування підприємницької діяльності. Оперативне і тактичне планування: поняття, показники. Види планів та особливості їх розробки.

Поняття, функції та принципи бізнес-планування. Джерела інформації для розробки бізнес-плану. Призначення бізнес-плану: обґрунтування створення нового бізнесу чи напряду діяльності; залучення коштів; залучення інвесторів, партнерів; планування і подальший контроль реалізації. Етапи розроблення бізнес-плану: визначення цілей та головної мети складання бізнес-плану; визначення цільових користувачів бізнес-плану, визначення структури бізнес-плану; збір даних для кожного розділу бізнес-плану; складання бізнес-плану; експертиза і доопрацювання бізнес-плану; презентація бізнес-плану. Розділи бізнес-плану: резюме; аналіз галузі та компанії; характеристика продукції (послуг); аналіз ринку; план маркетингу; план виробництва; організаційний план; фінансовий план; аналіз ризиків. Аналітичні показники в межах розділів бізнес-плану: методичні підходи до розрахунку та критерії ефективності (тах продаж, мін витрат).

Література: [1-28].

Тема 5. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємницька діяльність та кадрове забезпечення. Поняття і структура персоналу підприємства. Категорії персоналу: керівники, фахівці, службовці, робітники. Штатний розпис підприємства. Повна і неповна зайнятість персоналу. Баланс робочого часу середньоспискового працівника. Ефективність використання персоналу підприємства. Економічна сутність і методи вимірювання продуктивності праці. Оцінні показники продуктивності праці: виробіток і трудомісткість. Методи розрахунку показників продуктивності праці. Планування зростання продуктивності праці за техніко-економічними факторами. Норми праці. Норма часу. Норма виробітку. Норма обслуговування. Методика розрахунку норм праці. Визначення чисельності персоналу.

Поняття, види та принципи оплати праці. Тарифна система оплати праці. Форми оплати праці у підприємстві: відрядна і погодинна. Відрядна форма оплати праці: поняття, переваги, недоліки. Системи відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, колективна, акордна. Методика розрахунку оплати праці за системами відрядної форми. Погодинна форма оплати праці. Системи погодинної форми: пряма погодинна, погодинно-преміальна. Методика розрахунку оплати праці за системами погодинної форми. Фонд оплати праці на підприємстві: поняття та методика формування. Безтарифна система оплати праці. Контрактна система оплати праці. Система участі в прибутках. Мотивація персоналу при здійсненні підприємницької діяльності. Державне регулювання оплати праці.

Література: [1-28].

Змістовий модуль 2

Ресурсне забезпечення та ефективність управління підприємницькою діяльністю

Тема 6. УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття та види матеріальних ресурсів. Матеріально-сировинні ресурси та їх склад. Засоби праці та предмети праці.

Основні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності. Поняття, класифікація і структура основних засобів. Облік та оцінка основних засобів. Поняття і види зношення основних засобів. Методика розрахунку показників зношення основних засобів. Амортизація основних засобів: поняття і методи нарахування. Розрахунок річної суми амортизаційних відрахувань. Прискорена амортизація основних засобів: поняття і методи нарахування. Ефективність використання основних засобів: поняття та методика розрахунку оцінних показників. Економічна сутність і розрахунок показників: віддача основних засобів (фондовіддача), фондомісткість основних засобів. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів при здійсненні підприємницької діяльності.

Оборотні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності. Економічна сутність, матеріальний склад і структура оборотних засобів. Оборотність оборотних засобів: поняття та показники. Методика розрахунку оцінних показників.

Нормування оборотних засобів у підприємницькій діяльності: поняття і види норм. Методика розрахунку показників при нормуванні оборотних засобів у підприємницькій діяльності. Поняття та призначення запасів матеріальних ресурсів в підприємницькій діяльності. Види запасів матеріалів окремих видів матеріальних ресурсів.

Література: [1-28].

Тема 7. УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Поняття і склад нематеріальних ресурсів. Роль нематеріальних ресурсів в умовах економіки знань. Нематеріальні ресурси як частина ресурсів підприємства, у яких відсутня матеріальна основа отримання доходу та невизначений розмір майбутнього прибутку від їх використання. Специфічні риси нематеріальних ресурсів. Класифікація нематеріальних ресурсів. Основні види нематеріальних ресурсів. Об'єкти промислової власності. Нематеріальні активи. Правова охорона нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Оцінювання нематеріальних активів. Забезпечення ефективності формування і використання нематеріальних ресурсів при здійсненні підприємницької діяльності.

Управління інтелектуальною власністю. Інтелектуальна власність як товар. Інтелектуальна власність як нематеріальний актив. Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності. Правовий захист об'єктів інтелектуальної власності. Торгова марка як інтелектуальна власність та нематеріальний актив. Торгова марка як елемент підвищення конкурентоспроможності. Правова охорона торгових марок як об'єкта інтелектуальної власності. Ліцензії. Ліцензійні угоди. Види розрахунків за ліцензії: роялті, паушальна плата, комбіновані платежі. Оцінювання торгових марок. Види оцінок. Підходи до визначення вартості торгових марок: витратний, прибутковий, ринковий. Ідентифікація та оцінювання конкурентних переваг торгової марки.

Література: [1-28].

Тема 8. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТА ІНВЕСТИЦІЯМИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Управління фінансовими ресурсами в підприємницькій діяльності. Поняття, склад і структура фінансових ресурсів в підприємстві. Фінансові ресурси як грошові доходи та надходження, що знаходяться у розпорядженні підприємства. Фінансові ресурси як інструмент виконання фінансових зобов'язань. Види фінансових ресурсів. Власні фінансові ресурси: поняття і джерела формування. Залучені фінансові ресурси: поняття і джерела формування. Позикові ресурси: поняття і джерела формування.

Управління інвестиційними ресурсами підприємництва. Поняття і класифікація інвестицій. Види інвестицій за об'єктом інвестування: реальні (виробничі) та фінансові. Склад і структура реальних (виробничих) інвестицій. Планування і фінансування реальних інвестицій. Поняття і види фінансових інвестицій. Фінансові інвестиції як капіталовкладення у придбання цінних паперів та інших фінансових активів. Види інвестицій за формою власності капіталу. Державні інвестиції як державні капітальні вкладення та/або кредити (позики) для здійснення підприємницької діяльності. Приватні інвестиції як заощадження населення або приватних підприємств. Джерела фінансування інвестицій.

Управління інвестиційними проектами. Поняття, види і стадії інвестиційних проектів. Поняття та показники ефективності інвестиційних проектів: чиста приведена вартість (NPV), індекс прибутковості (PI), період окупності (PBP). Точка беззбитковості (BEP) як обсяг або рівень операцій, при якому сукупний дохід дорівнює сукупним витратам. Формула розрахунку точки беззбитковості у натуральному вираженні.

Література: [1-28].

Тема 9. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Поняття якості продукції як визначального чинника її конкурентоспроможності. Споживна вартість і технічний рівень продукції. Соціально-економічна вартість. Рівень якості продукції: поняття і оцінювання. Абсолютний, відносний, перспективний і оптимальний рівні якості продукції. Показники якості продукції: одиничні, комплексні, узагальнюючі. Методи оцінки якості продукції, їх поділ за способом одержання інформації, джерелами та статистичною базою. Об'єктивний, органолептичний та розрахунковий методи оцінки якості продукції. Напрями забезпечення якості продукції в сучасних умовах.

Управління якістю продукції: поняття і складові елементи. Стандарти ISO. Петля якості. Системи екоменеджменту. Стандартизація продукції: поняття, методи, об'єкти і суб'єкти. Принципи стандартизації. Стандарт. Кодекс ustalеної практики. Технічні умови. Система національних стандартів: поняття та класифікація. ДСТУ, НАССР, ISO. Приватні стандарти. Екологічні стандарти. Сертифікація продукції. Обов'язкова та добровільна сертифікація в Україні. Визнання відповідності. Знак відповідності: призначення та використання. Міжнародна стандартизація і сертифікація. Органи стандартизації і сертифікації. Економічна і соціальна ефективність стандартизації і сертифікації. Екологічні стандарти. Удосконалення управління якістю продукції. Імплементация міжнародних систем управління якістю і безпечністю продукції.

Література: [1-28].

Тема 10. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, види і структура витрат в підприємницькій діяльності. Економічні витрати. Бухгалтерські витрати. Прямі і непрямі витрати. Адміністративні витрати. Собівартість реалізованої продукції. Класифікація витрат на виробництво. Кошторис витрат. Калькуляція витрат. Статті та елементи операційних витрат в підприємницькій діяльності: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація тощо.

Економічна природа поточних витрат. Склад поточних витрат: собівартість реалізованих товарів (послуг), витрати обігу, позареалізаційні витрати, інші витрати. Класифікація поточних витрат. Поняття елементів поточних витрат. Операційні витрати: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, єдиний соціальний внесок, амортизація основних засобів, інші операційні витрати. Статті витрат: адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

Поняття і види цін на продукцію в підприємницькій діяльності. Оптові і роздрібні ціни: поняття і методика розрахунку. Методики ціноутворення при здійсненні підприємницької діяльності. Маркетингові підходи в ціноутворенні.

Література: [1-28].

Тема 11. УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Результати підприємницької діяльності: економічна сутність, види, джерела формування і оцінні показники. Методика розрахунку показників результативності підприємницької діяльності: дохід від реалізації продукції (товарів, послуг); чистий від реалізації продукції (товарів, послуг); прибуток; чистий прибуток.

Управління ефективністю підприємницької діяльності: економічна сутність, показники, вимірники. Методичні підходи до розрахунку показників управління ефективністю підприємницької діяльності. Фінансовий результат від операційної діяльності. Фінансовий результат до оподаткування. Чистий фінансовий результат.

Управління прибутком від підприємницької діяльності. Економічна сутність і види прибутку. Методика розрахунку величини прибутку: валовий, до оподаткування, чистий. Управління формуванням і розподілом прибутку від підприємницької діяльності.

Управління рентабельністю в підприємницькій діяльності. Економічна сутність і показники рентабельності в підприємницькій діяльності. Поняття і види рентабельності виробництва: загальна і розрахункова. Управління рентабельністю продукції: поняття і методика розрахунку. Управління рентабельністю: поняття і методика розрахунку. Управління рентабельністю капіталу: поняття і методика розрахунку. Шляхи підвищення ефективності управління підприємницькою діяльністю: зниження витрат, оптимізація процесів, підвищення рівня організації та управління виробництвом, підвищення техніко-технологічного рівня, впровадження інноваційних технологій.

Література: [1-28].

Тема 12. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ

Соціальна відповідальність бізнесу та Концепція гармонійного (сталого) розвитку. Основні принципи, вимоги і цілі Концепції гармонійного (сталого) розвитку. Індикатори для моніторингу реалізації Цілей гармонійного (сталого) розвитку. Державне фінансування Цілей гармонійного (сталого) розвитку в Україні.

Соціальна відповідальність бізнесу як складова Концепції гармонійного (сталого) розвитку. Соціальна відповідальність бізнесу як добровільна ініціатива підприємства (підприємця) щодо відповідальності за вплив його рішень і діяльності на суспільство і довкілля через прозору та етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства. Складові соціальної відповідальності: економічна (відповідальність за економічні результати діяльності); екологічна (відповідальність за вплив на стан довкілля); соціальна (відповідальність за вирішення соціальних проблем). Основні вимоги до соціальної відповідальності бізнесу: врахування очікувань зацікавлених сторін; відповідність чинному законодавству і узгодженість з міжнародними нормами поведінки; інтегрованість у діяльність підприємства.

Соціальна відповідальність бізнесу та циклова економіка. Ділова етика підприємця. Характерні ознаки ділової етики підприємця: вміння спілкуватися, повага чужої думки, стримування емоцій, визнання власної неправоти.

Література: [1-28].

4. СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

(денна форма навчання)

	Кількість годин					Контрольні заходи
	Лекції	Практичні заняття	ІРС	Тренінг	СРС	
Змістовий модуль 1						
Організація управління підприємницькою діяльністю						
1. Теоретичні засади підприємництва	2	2	1	1	4	тести, обговорення, розгляд кейсів та практичних ситуацій, задачі
2. Види підприємництва	2	2			4	
3. Організація підприємницької діяльності	2	2			4	
4. Управління підприємницькою діяльністю	4	4		1	4	
5. Управління персоналом та оплата праці в підприємницькій діяльності	4	4	1	1	4	
Змістовий модуль 2						
Управління ресурсним забезпеченням та ефективністю підприємницької діяльності						
6. Управління матеріальними ресурсами в підприємницькій діяльності	4	4	1	1	4	тести, обговорення, розгляд кейсів та практичних ситуацій, задачі
7. Управління нематеріальні ресурсами та інтелектуальною власністю в підприємстві	2	2			4	
8. Управління фінансовими ресурсами та інвестиції в підприємницькій діяльності	2	2		1	4	
9. Управління якістю продукції та її забезпечення в підприємстві	2	2		1	4	
10. Управління витратами та ціноутворення в підприємницькій діяльності	2	2	1	1	4	
11. Управління ефективністю підприємницької діяльності	2	2		4		
12. Соціальна відповідальність бізнесу	2	2		1	4	
РАЗОМ	30	30	4	8	48	—

(заочна форма навчання)

	Кількість годин					Контрольні заходи
	Лекції	Практичні заняття	ІРС	Тренінг	СРС	
Змістовий модуль 1 Організація управління підприємницькою діяльністю						
1. Теоретичні засади підприємництва	1	0,5	–	–	9	тести, обговорення, розгляд кейсів та практичних ситуацій, задачі
2. Види підприємництва			–	–	9	
3. Організація підприємницької діяльності	1	0,5	–	–	9	
4. Управління підприємницькою діяльністю	1	0,5	–	–	9	
5. Управління персоналом та оплата праці в підприємницькій діяльності	1	0,5	–	–	9	
Змістовий модуль 2 Управління ресурсним забезпеченням та ефективністю підприємницької діяльності						
6. Управління матеріальними ресурсами в підприємницькій діяльності	1	0,5	–	–	9	тести, обговорення, розгляд кейсів та практичних ситуацій, задачі
7. Управління нематеріальні ресурсами та інтелектуальною власністю в підприємстві	1	0,5	–	–	9	
8. Управління фінансовими ресурсами та інвестиції в підприємницькій діяльності			–	–	9	
9. Управління якістю продукції та її забезпечення в підприємстві	1	0,5	–	–	9	
10. Управління витратами та ціноутворення в підприємницькій діяльності			–	–	6	
11. Управління ефективністю підприємницької діяльності	1	0,5	–	–	9	
12. Соціальна відповідальність бізнесу			–	–	9	
РАЗОМ	8	4	–	–	108	–

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1

Організація управління підприємницькою діяльністю

Практичне заняття № 1 (2 год.)

Тема: Теоретичні засади підприємництва

Мета: засвоїти теоретичні засади функціонування підприємництва ринковому середовищі, ознаки, цілі та функції підприємництва, вивчити законодавчо- нормативну базу регулювання підприємницької діяльності, освоїти особливості здійснення підприємницької діяльності та особливостей в умовах сталого розвитку

Питання для підготовки:

1. Середовище функціонування підприємництва.
2. Сутність, ознаки та цілі підприємництва.
3. Принципи підприємницької діяльності.
4. Об'єкти підприємницької діяльності.
5. Функції підприємництва: інноваційна, соціальна, екологічна, стимулююча, організаційна.
6. Правове забезпечення підприємницької діяльності.
7. Підприємництво в умовах інноваційної економіки.
8. Підприємництво та гармонійний (сталий розвиток).
9. Екологізація підприємницької діяльності.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 2 (2 год.)

Тема: Види підприємництва

Мета: засвоїти методичні підходи, класифікаційні ознаки до типологізації підприємництва, опанувати знаннями в сфері здійснення традиційного та інноваційного підприємництва, освоїти методичні підходи до оцінювання ефективності підприємницької діяльності в різних галузях.

Питання для підготовки:

1. Виробниче підприємництво: поняття, види, оцінні показники ефективності.
2. Торговельне підприємництво. Торгові посередники та їх види.
3. Поняття і види бірж: товарні, фондові, валютні, біржа праці.
4. Товарні біржі.
5. Фондові біржі як складові ринку цінних паперів.
6. Світові фондові біржі та фондові індекси.
7. Біржа праці як інституційний елемент ринку робочої сили.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 3 (2 год.)

Тема: Організація підприємницької діяльності

Мета: засвоїти поняття суб'єктів і об'єктів підприємницької діяльності, вивчити правове забезпечення підприємницької діяльності, освоїти методичні підходи до класифікації суб'єктів господарювання і суб'єктів підприємництва, набути знань і навиків щодо відкриття власної справи, державної реєстрації суб'єктів господарювання і способів ведення бізнесу.

Питання для підготовки:

1. Суб'єкти та учасники підприємницької діяльності.
2. Класифікація підприємництва. Типи і види підприємництва.
3. Види підприємств.
4. Поняття і суб'єкти мікропідприємництва.
5. Поняття і суб'єкти великого підприємництва.
6. Поняття і суб'єкти середнього підприємництва.
7. Поняття та обґрунтування підприємницької ідеї. Ціннісні аспекти вибору

підприємницької ідеї. Підприємницькі ідеї та гармонійний (сталій) розвиток економіки.

8. Реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності та її основні етапи.
9. Основні етапи реєстрації фізичних осіб-підприємців.
10. Реєстрація юридичних осіб.
11. Установчі документи: види. Розробка та нотаріальне посвідчення.
12. Статутний капітал: поняття та особливості формування.
13. Єдиний державний реєстр юридичних та фізичних осіб.
14. Франчайзинг як форма підприємницької діяльності.
15. Підприємництво як резидент Дія Сіті.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 4 (4 год.)

Тема: *Управління підприємницькою діяльністю*

Мета: *засвоїти теоретичні основи управління підприємницькою діяльністю, вивчити принципи та методи управління, організаційні структури управління, освоїти поняття та види планування підприємницької діяльності, набути навиків складання планів; засвоїти теоретичні основи бізнес-планування при організації підприємницької діяльності, знати призначення, основні розділи та етапи розроблення бізнес-плану, набути навиків розробки бізнес-планів.*

Питання для підготовки:

1. Поняття, принципи та методи планування підприємницької діяльності.
2. Організаційні структури управління підприємством.
3. Особливості побудови організаційних структур управління.
4. Функції управління підприємницькою діяльністю: планування. Регулювання і контроль.
5. Оперативне планування: поняття, види планів і показники.
6. Тактичне планування: поняття, види планів і показники.
7. Стратегічне планування в підприємницькій діяльності.
8. Основи бізнес-планування у підприємстві.
9. Бізнес-план, його структура і зміст основних розділів.
10. Призначення і функції бізнес-плану.
11. Етапи розроблення бізнес-плану.
12. План виробництва в структурі бізнес-плану: методичні підходи до розрахунку показників та критерії ефективності.
13. Організаційний план в структурі бізнес-плану: методичні підходи до розрахунку показників та критерії ефективності.
14. Фінансовий план в структурі бізнес-плану: методичні підходи до розрахунку показників та критерії ефективності.
15. План маркетингу в структурі бізнес-плану: методичні підходи до розрахунку показників та критерії ефективності.
16. Маркетинг-мікс (4Р) і його роль в активізації продаж.
17. Функції маркетингової діяльності в підприємстві (цінніснотворча, стимулююча, регулююча).
18. Інноваційний маркетинг в підприємстві.
19. Представлення та презентація бізнес-плану.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 5 (4 год.)

Тема: *Управління персоналом та оплата праці в підприємницькій діяльності*

Мета: *засвоїти основи кадрового забезпечення підприємницької діяльності, вивчити категорії персоналу, оволодіти методичними підходами оцінювання ефективності використання персоналу, набути навиків розробки штатного розпису. засвоїти основи оплати праці працівників різних категорій персоналу, вивчити законодавче регулювання оплати праці в Україні, управління кадровим забезпеченням підприємницької діяльності,*

вивчити категорії персоналу, оволодіти методичними підходами оцінювання ефективності управління персоналом.

Питання для підготовки:

1. Поняття, принципи та методи управління персоналом.
2. Персонал підприємницьких структур: поняття і структура.
3. Категорії персоналу: керівники, фахівці, службовці, робітники.
4. Баланс робочого часу середньоспискового працівника.
5. Управління продуктивністю праці. Продуктивність праці: поняття, вимірники, показники (виробіток, працемісткість).
6. Управління чисельністю персоналу: методика розрахунку.
7. Нормування праці: поняття, вимірники, показники. Методичні підходи до розрахунку норм праці.
8. Норма часу: економічний зміст і розрахунок.
9. Норма виробітку: економічний зміст і розрахунок.
10. Норма обслуговування: економічний зміст і розрахунок.
11. Управління розвитком персоналу.
12. Поняття оплати праці. Закон України «Про оплату праці».
13. Номінальна і реальна заробітна плата.
14. Управління оплатою праці. Тарифна система оплати праці. Тарифна сітка. Тарифний коефіцієнт. Тарифний розряд.
15. Форми і системи оплати праці.
16. Погодинна форма оплати: поняття і методика розрахунку за різними системами.
17. Відрядна форма оплати праці: поняття і методика розрахунку за різними системами.
18. Розрахунок фонду оплати праці.
19. Безтарифна система оплати праці.
20. Система участі в прибутках.
21. Державне регулювання оплати праці.

Література: [1-28].

Змістовий модуль 2 Управління ресурсним забезпеченням та ефективністю підприємницької діяльності:

Практичне заняття № 6 (4 год.)

Тема: Управління матеріальними ресурсами в підприємницькій діяльності

***Мета:* засвоїти теоретичні засади управління матеріальними ресурсами при здійсненні підприємницької діяльності опанувати методика розрахунку показників ефективності використання основних і оборотних засобів, нормування оборотних засобів і розрахунку норм.**

Питання для підготовки:

1. Поняття та види матеріальних ресурсів.
2. Основні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності.
3. Поняття, класифікація і структура основних засобів.
4. Облік та оцінка основних засобів.
5. Поняття і види зношення основних засобів.
6. Амортизація основних засобів: поняття і методи нарахування.
7. Ефективність використання основних засобів. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів при здійсненні підприємницької діяльності.
8. Оборотні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності.
9. Оборотність оборотних засобів.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 7 (2 год.)

Тема: *Управління нематеріальними ресурсами та інтелектуальною власністю в підприємстві*

Мета: *засвоїти теоретичні засади управління нематеріальними ресурсами; опанувати засади правової охорони нематеріальних активів і їх оцінювання; засвоїти підходи до забезпечення ефективності управління нематеріальними ресурсами при здійсненні підприємницької діяльності.*

Питання для підготовки:

1. Поняття, склад і роль нематеріальних ресурсів в умовах економіки знань.
2. Специфічні риси нематеріальних ресурсів.
3. Класифікація нематеріальних ресурсів.
4. Об'єкти промислової власності.
5. Нематеріальні активи.
6. Правова охорона нематеріальних активів.
7. Амортизація нематеріальних активів.
8. Оцінювання нематеріальних активів.
9. Забезпечення ефективності формування і використання нематеріальних ресурсів при здійсненні підприємницької діяльності.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 8 (2 год.)

Тема: *Управління фінансовими ресурсами та інвестиціями в підприємницькій діяльності*

Мета: *засвоїти теоретичні засади управління фінансовими ресурсами у підприємстві; опанувати теоретичні основи управління інвестиційними ресурсами підприємства і їх класифікацію; засвоїти підходи до планування і фінансування реальних інвестицій; опанувати теоретичні і методичні засади інвестиційного проектування; засвоїти особливості управління інвестиційними проектами при організації підприємницької діяльності.*

Питання для підготовки:

1. Поняття, склад і структура фінансових ресурсів в підприємстві
2. Види фінансових ресурсів. Власні, залучені і позикові фінансові ресурси.
3. Інвестиційні ресурси підприємства: поняття, види та класифікація.
4. Види інвестицій за об'єктом інвестування: реальні (виробничі) та фінансові.
5. Планування і фінансування реальних інвестицій.
6. Поняття і види фінансових інвестицій (акції, облігації, інші цінні папери).
7. Види інвестицій за формою власності капіталу (державні, приватні).
8. Поняття, види і стадії інвестиційних проектів.
9. Поняття та показники ефективності інвестиційних проектів.
10. Точка беззбитковості: поняття, графічне представлення та методика розрахунку.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 9 (2 год.)

Тема: *Управління якістю продукції та її забезпечення в підприємстві*

Мета: *засвоїти теоретичні засади управління якістю продукції (послуг); опанувати поняття і методику оцінювання якості продукції і послуг; засвоїти методику розрахунку показників якості продукції і послуг; вивчити теоретичні й нормативні основи управління якістю продукції; опанувати ключові елементи управління якістю – стандарти ISO, принципи стандартизації і сертифікації продукції; засвоїти особливості обов'язкової добровільної сертифікації в Україні.*

Питання для підготовки:

1. Поняття якості продукції. Споживна вартість і технічний рівень продукції.
2. Рівень якості продукції: поняття і оцінювання.

3. Органічна продукція: поняття, вимоги та способи забезпечення її якості.
4. Методи оцінки якості продукції.
5. Напрями забезпечення якості продукції в сучасних умовах.
6. Управління якістю продукції: поняття і складові елементи.
7. Стандартизація продукції: поняття, методи, об'єкти і суб'єкти.
8. Сертифікація продукції. Обов'язкова та добровільна сертифікація в Україні.
9. Міжнародна стандартизація і сертифікація.
10. Економічна і соціальна ефективність стандартизації і сертифікації.
11. Удосконалення управління якістю продукції.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 10 (2 год.)

Тема: *Управління витратами та ціноутворенням в підприємницькій діяльності*

Мета: *засвоїти поняття, класифікацію і методика розрахунку витрат в підприємницькій діяльності; набути навичок розрахунку кошторису такалькуляції витрат; вивчити економічну природу поточних і операційних витрат, опанувати теоретичні і методичні основи ціноутворення в підприємстві, методика розрахунку і встановлення оптових і роздрібних цін.*

Питання для підготовки:

1. Поняття, види і структура витрат в підприємницькій діяльності.
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).
3. Класифікація витрат на виробництво.
4. Елементи операційних витрат в підприємницькій діяльності.
5. Економічна природа і склад витрат на збут (маркетингових витрат).
6. Поняття елементів поточних витрат.
7. Поняття і види цін на продукцію в підприємницькій діяльності.
8. Оптові і роздрібні ціни: поняття і методика розрахунку.
9. Методики ціноутворення при здійсненні підприємницької діяльності.
10. Маркетингові підходи в ціноутворенні.

Література: [1-28].

Практичне заняття № 11 (2 год.)

Тема: *Управління ефективністю підприємницької діяльності*

Мета: *засвоїти теоретичні засади управління ефективністю підприємницької діяльності та освоїти методика розрахунку показників результативності підприємницької діяльності; засвоїти методичні підходи оцінювання ефективності управління підприємницькою діяльністю.*

Питання для підготовки:

1. Управління ефективністю підприємницької діяльності: поняття, принципи, методи.
2. Методика розрахунку показників результативності підприємницької діяльності: (дохід від реалізації продукції, чистий від реалізації продукції).
3. Ефективність підприємницької діяльності: поняття і оцінні показники.
4. Управління фінансовими результатами від підприємницької діяльності (від операційної діяльності, до оподаткування, чистий фінансовий результат).
5. Ефективність підприємницької діяльності: поняття, види, методика розрахунку.
6. Управління прибутком в підприємницькій діяльності (валовий, до оподаткування, чистий).
7. Методика розрахунку величини прибутку: валовий, до оподаткування, чистий.
8. Управління рентабельністю в підприємницькій діяльності (загальна і розрахункова).
9. Види рентабельності і методики їх розрахунку (рентабельність виробництва, рентабельність продаж, рентабельність продукції, рентабельність капіталу).

Література: [1-28].

Практичне заняття № 12 (2 год.)

Тема: Соціальна відповідальність бізнесу

Мета: засвоїти теоретичні й методичні засади визначення управління ефективністю підприємницької діяльності, опанувати методичні підходи до розрахунку оцінних показників управління ефективністю підприємницької діяльності; засвоїти принципи реалізації Концепції сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу, засвоїти етичні норми при здійсненні підприємницької діяльності

Питання для підготовки:

1. Соціальна відповідальність бізнесу та Концепція гармонійного (сталого) розвитку.
2. Індикатори для моніторингу реалізації Цілей гармонійного (сталого) розвитку.
3. Соціальна відповідальність бізнесу: поняття і складові.
4. Соціальна відповідальність бізнесу та циклова економіка.
5. Ділова етика підприємця.
6. Шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності.

Література: [1-28].

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Організація самостійної роботи студентів вимагає особливої уваги, тому, що частина питань кожної теми вноситься на самостійне вивчення студентами. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених кафедрою для вивчення навчальної дисципліни. Методичні матеріали передбачають можливість проведення самоконтролю (питання, тестування) з боку студента. Самостійна робота над засвоєнням дисципліни може виконуватися у читальних залах університету, навчальних кабінетах та комп'ютерних лабораторіях, в домашніх умовах. Кафедра забезпечує консультації з окремих найскладніших тем курсу. Викладачі кафедри здійснюють також поточний і підсумковий контроль та аналізують результати самостійної роботи студента. Навчальний матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалами, який опрацьовується на навчальних заняттях.

Завдання для самостійної роботи з дисципліни «Підприємництво» виконуються у формі написання реферату самостійно кожним студентом за обраною тематикою й охоплює усі основні теми дисципліни. Виконання самостійної є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту. Самостійна робота оцінюється за 100-бальною шкалою і складає 15% підсумкового балу з дисципліни.

Виконання самостійного завдання проводиться під керівництвом викладача в поза аудиторний час за окремим графіком з урахуванням потреб і можливостей студентів і передбачає активну і творчу його діяльність з оволодіння матеріалом та набуття умінь самостійного мислення і самоконтролю.

Метою самостійної роботи є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань слухачів з дисципліни та розвиток навичок самостійної роботи. Самостійна робота є завершальною теоретичною та практичною роботою з дисципліни та виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних та практичних занять і охоплює зміст навчальної дисципліни загалом.

Варіанти самостійних завдань з дисципліни «Підприємництво»

Самостійна робота з дисципліни «Підприємництво» виконується кожним студентом за конкретно отриманим завданням у вигляді написання реферату з обраної тематики, результатом якого є цілісна, завершена практична робота.

Теми індивідуальних завдань:

1. Генезис теорій фірми.
2. Порівняльна характеристика підходів до визначення природи фірми.
3. Теорія агентських відносин у корпоративному управлінні.
4. Особливості управління принципал-агент конфліктами на підприємстві.
5. Алгоритм пошуку та обґрунтування ідеї бізнесу.
6. Сегментування ринку, робота з цільовою аудиторією, аналіз її потреб.
7. CustDev- інтерв'ю як інструмент дослідження потреб клієнта.
8. Особливості розробки унікальної торгової пропозиції.
9. Створення бренду. Реєстрація торгівельної марки.
10. Вибір способу фінансування бізнесу.
11. Особливості розробки та реалізації стартапів.
12. Джерела фінансування стартапів: кутстреппінг (FFF(Friends, Family, Fools), краудфандинг, гранти, венчурні фонди. Переваги і недоліки.
13. Напрямки формування команди для успішної реалізації бізнес-ідеї.
14. Переваги соціально відповідального бізнесу в сучасних умовах.
15. Особливості основних організаційно-правових форм ведення бізнесу.
16. Порядок створення та реєстрації ФОП та юридичної особи.
17. Особливості оподаткування бізнесу. Ліцензування та патентування діяльності.
18. Одноосібне володіння: його переваги та недоліки.
19. Товариство (партнерство): переваги, недоліки. Складання партнерського договору.
20. Дослідження особливостей бізнес-моделей: B2B – *Business to Business* (бізнес для бізнесу), B2C – *Business to Consumer* (бізнес для споживача), B2G – *Business to Government* (бізнес для держави).
21. Бізнес-модель Остервальдер (Business model Canvas). Алгоритм складання бізнес-моделі на основі дев'яти взаємопов'язаних блоків.
22. Особливості побудови бізнес - моделі Customer Centric Business Design.
23. Огляд найбільш популярних сучасних бізнес-моделей (бізнес модель – виробник; торгівля; краудсорсинг; одель франчайзингу; модель «бритви і леза»; модель єдиного вікна; низький дотик (Low-touch); маркетплейс; бізнес-модель орендодавця; вертикально інтегрована бізнес-модель).
24. Характеристика основних видів ризиків.
25. Розробка стратегії зниження основних ризиків бізнесу.
26. Особливості захисту власності в Україні.
27. Захист комерційної таємниці.
28. Формування механізму захисту бізнесу від рейдерських атак.

7. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Організація і проведення тренінгу

a. **Вступна частина.** Актуалізація теми тренінгового заняття та структуризація процесу його проведення. Ознайомлення студентів з метою тренінгу, його завданнями, процедурою проведення, очікуваними результатами. Представлення програми тренінгу.

b. **Організаційна частина.** Встановлення правил проведення тренінгового заняття, формування малих робочих груп (3-5 груп), створення робочого настрою у колективі студентів. Забезпечення учасників тренінгу роздатковими матеріалами: таблицями, бланками документів, алгоритмами проведення, інструкціями.

c. **Практична частина.** Виконання тренінгових завдань у малих групах з використанням базових та інноваційних методів проведення тренінгу за визначеною темою (проблемою). Підготовка презентаційних матеріалів за результатами виконання тренінгового завдання.

d. **Підведення підсумків.** Презентація практичної роботи в малих групах. Обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу,

підведення підсумків, оцінка результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу.

Тематика тренінгу

У процесі тренінгу студенти узагальнюють теоретичні знання і набувають практичних навичок з моделювання сервісних, виробничих та організаційних процесів через детальну розробку бізнес-моделі власної підприємницької ідеї. Основним завданням тренінгу з дисципліни «Підприємництво» є робота над проектом власної або запозиченої бізнесової ідеї. Формування бізнес-моделі власної підприємницької ідеї на основі «Business model canvas Остервальдера» є альтернативою тривалій розробки та складання бізнес-плану. Спрощений підхід і використання шаблону дозволяє побачити загальну стратегічну картину бізнесу і чітко прописати тактичні кроки.

Завдання тренінгу

Студенти повинні заповнити шаблон бізнес-моделі поступово виконуючи наведені рекомендації. Бізнес-модель Остервальдер (Business model canvas) – схема з дев'яти блоків–ключових елементів бізнесу. Використовуючи її, можна наочно описати діяльність компанії на одному аркуші, знайти «вузькі» місця і можливі точки зростання.

Блок 1. Споживчі сегменти

У першому модулі потрібно розписати один або кілька сегментів своїх потенційних споживачів. Чим точніше складені портрети своїх майбутніх клієнтів, тим простіше буде запропонувати кожному сегменту відповідний продукт. Сегменти споживачів - це групи людей з якоюсь загальною проблемою, яку ваш бізнес готовий вирішити.

Слід дати відповідь на питання:

- Хто ваш майбутній клієнт?
- Для кого ви створюєте цінну пропозицію?
- Який сегмент потенційної аудиторії найбільш важливий?

Блок 2. Ціннісні пропозиції

У цьому блоці бізнес-моделі Остервальдера потрібно описати ключові причини, за якими споживачі будуть користуватися вашими послугами чи продуктами, а не наявними на ринку альтернативними пропозиціями. До переліку цінностей входять: новизна, надійність, зручність, ефективність, персональна пропозиція, вартість, доступність, економія. При цьому цінність повинна стосуватися не тільки самого продукту, але і комунікації, усіх точок контакту з аудиторією. Не варто боятися зміщувати фокус діяльності з інтересів компанії на інтереси клієнтів.

Дайте відповідь на питання:

- Яку цінність ви пропонуєте своєму споживачеві?
- Які з проблем клієнтів ви допомагаєте вирішити?
- Який пакет продуктів і послуг ви пропонуєте кожному сегменту споживачів?
- Які потреби своїх клієнтів ви закриваєте?

Блок 3. Канали збуту

Необхідно перерахувати всі точки контакту, завдяки яким підприємство планує взаємодіяти зі своїм споживачем.

Дайте відповідь на питання:

- За якими каналами ваші клієнти хотіли б отримувати ціннісну пропозицію?
- Як вони отримують її зараз?
- Як ваші канали інтегровані?
- Які з них працюють найкраще?

Блок 4. Взаємовідносини з клієнтами

Цей модуль шаблону бізнес-моделі Остервальдера присвячений опису відносин, які потрібно побудувати із споживачем: як потрібно залучати клієнтів, якими способами варто намагатися їх утримати, як відбуватиметься взаємодія.

Важливо не тільки те, що пропонується, але й те, як ви розповідаєте про себе клієнту. Голос бренду повинен відповідати віку, інтересам і потребам аудиторії. Відмінною перевіркою вашого tone of voice стане моніторинг відгуків клієнтів в соціальних медіа.

Дайте відповідь на питання:

- Який тип взаємин очікують різні сегменти ваших клієнтів?
- Які взаємини будуть встановлені на початковому етапі взаємодії?
- Як вони вписані в загальну схему бізнес-моделі?
- Як дорого вони вам обходяться?

Блок 5. Потоки надходження доходів

Потрібно розгорнуто описати всі джерела, з яких бізнес буде отримувати прибуток.

Необхідно дати відповіді на питання:

- За які вигоди ваші споживачі готові платити?
- За що вони оплачують зараз?
- Як вони зараз платять?
- Як би вони хотіли платити?

Блок 6. Ключові ресурси

Намагайтеся створити список найважливіших активів майбутнього бізнесу, які дозволяють йому існувати й дадуть можливість масштабуватися. Що це може бути: унікальні послуги, супутні товари, додатковий сервіс, рівень обслуговування, персоніфікація, співробітники тощо.

Дайте відповідь на питання:

- За допомогою яких ключових ресурсів ви зможете налагодити канали збуту?
- За допомогою яких ключових ресурсів ви зможете збільшити потік доходів?

Блок 7. Ключові види діяльності

Тут потрібно описати найважливіші події, які сприятимуть отриманню прибутку.

Дайте відповідь на питання:

- За допомогою яких видів діяльності ви плануєте продавати свої послуги?
- За допомогою яких видів діяльності збільшиться потік доходів майбутньому?

Блок 8. Ключові партнери

Вкажіть в цьому блоці постачальників і партнерів, з якими плануєте працювати.

Дайте відповідь на питання:

- Хто буде вашими найважливішими партнерами?
- Хто буде вашими найважливішими постачальниками?
- Які найважливіші ресурси ви будете отримувати від постачальників і партнерів?
- Якою значною діяльністю займаються партнери і постачальники?

Блок 9. Структура витрат

В останньому блоці вкажіть найбільш значущі витрати, без яких неможливо обійтися в рамках існуючої бізнес-моделі.

Дайте відповідь на питання:

- Які витрати неможливо виключити в рамках вашої бізнес-моделі?
- Які основні ресурси є найдорожчими?
- Які найважливіші види діяльності є найдорожчими?

Зробіть загальний висновок з виокремленням основних проблем роботи над проектом.

8. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Підприємництво» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні та командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів самостійної роботи;

- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольна робота;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

9. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Підприємництво» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Середнє арифметичне від отриманих оцінок під час практичних занять 1-7 по темах 1-5 не рідше одного разу на 2 практичні заняття	Контрольна робота (теми 1-5)	Середнє арифметичне від отриманих оцінок під час практичних занять 8-15 по темах 6-12 не рідше одного разу на 2 практичні заняття	Контрольна робота (теми 6-12)	Оцінка за виконання проекту (у підсумку 100 балів)	Оцінка за виконання реферату (у підсумку 100 балів)	1. Відповідь на два запитання, кожне з яких = 20 балів, у підсумку = 40 балів. 2. Практичне завдання (2 задачі по 30 балів, у підсумку = 60 балів)

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійне забезпечення викладання лекцій (проектор; <i>on-line</i> платформи: <i>ZOOM; Google Meet</i>)	1-12
2	Система дистанційного навчання ЗУНУ <i>moodle.wunu.edu.ua</i>	1-12
3	Пакет прикладних програм базових інформаційних технологій: <i>MS Office</i>	1-12
4	Телекомунікаційне програмне забезпечення (<i>Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox</i>)	1-12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Апопій В.В., Середа С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Богдан Н. М., Писаревський І. М., Погасій С. О. Управління якістю туристських послуг : підручник. [за заг. ред. І. М. Писаревського]. Харків. нац. ун- т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 340 с.
4. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
6. Гербер М. Працювати на себе. Як не прогоріти в малому бізнесі / пер. з англ. І. Гнатковська. Київ : Наш формат, 2019. 232 с.
7. Дмитрієв І.А., Левченко Я.С., Шевченко І.Ю. Економіка і бізнес : навч. посібник. Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. 316 с.
8. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
9. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
11. Карпюк Г.І. Основи підприємництва : навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2021. 108 с.
12. Ковальська Л., Кривов'язюк І. Підприємництво і торгівля : навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 620 с.
13. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посібник / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
14. Кушнір Р. Б-бізнес. Покрокова інструкція створення системного, ефективного і прописаного бізнесу в Україні. Київ : Коло, 2019. 432 с.
15. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
16. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
17. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України URL: <http://www.drs.gov.ua>
18. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
19. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572с.
20. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
21. Приходько Д.О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. 280 с.
22. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» від 21 серпня 2019 р. № 686-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text>
23. Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Вид. 2-е доп. і перероб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 426 с.
24. Сирохман І. В., Гирка О. І., Калимон М.-М. Безпечність і якість харчових продуктів (проблеми сьогодення) : підручник. В. ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів.

торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2019. 394 с.

25. Словник економіста та підприємця / А.М. Туренко, І.А. Дмитрієв, О.С. Іванілов, І.Ю. Шевченко. Харків : ХНАДУ, 2018. 340 с.

26. Тягунова Н.М., Спориш О.А. Підприємництво і бізнес-культура. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 118 с.

27. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: чотири ключові фактори успіху. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/finansuvannya-zakhodiv-spryamovanykh-na-dosyahnennya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini-chotyry-klyuchovi-factory-uspikhu>

28. Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvytku-ta-ukrayina>

Додаткові:

1. Daly Н. Economics for a Full World. URL: <https://www.greattransition.org/publication/economics-for-a-full-world#figure-3>.

2. Ворілоу Дж. Бізнес під ключ. Як створити компанію, що працюватиме без вас / пер. з англ. А. Дудченко. Київ : Наш Формат, 2018. 168 с.

3. Гурочкіна, В., Будзинська, М. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. № 5. С. 52-64. DOI: 10.33244/2617-5932.5.2020.52-64.

4. Гільбо К. Пасивний заробіток. Як перетворити ідею на гроші за 27 днів / пер. з англ. О. астахова. 2-е вид. Київ : Наш формат, 2020. 240

5. Гоїнс Д. Справжні митці не голодують: найсучасніші стратегії досягнення успіху / пер. з англ. Є. Ніколаєва. Харків : Віват, 2019. 240 с.

6. Кизим М.О., Чечетова-Терашвілі Т.М., Хаустова В.Є. Мале та середнє підприємництво в Україні: особливості та проблеми розвитку. *Бізнес інформ*. 2019. № 10. С. 302-317. URL: 10.32983/2222-4459-2019-10-301-317.

7. Косович Б.І. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання стагвлнення. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77-81.

1. Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів / пер. з англ. Н. Кошманенко. Київ : Наш Формат, 2020. 424 с.

2. Руда М.В., Мирка Я.В. Циркулярні бізнес-моделі в Україні. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2020. Вип. 2. № 1. С. 107-121. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jun/21886/st12.pdf>.

3. Теркел Б. Усе про них. Розвивайте свій бізнес, фокусуючись на інших. Київ : Моноліт-Bizz, 2018. 360 с.

4. Parker S.C. The Economics of Entrepreneurship. Second Edition. Ontario : University of Western Ontario, Cambridge University Press, 2018. 919 p. DOI: 10.1017/9781316756706.

5. Levchenko Ya. Economy and business: course book / Ya. Levchenko, I. Shevchenko, O. Dmytriieva. Kharkiv : FOP Brovin O.V., 2019. 128 p.

6. Zucchella A., Urban S. Circular Entrepreneurship: Creating Responsible Enterprise. Springer International Publishing, 2019. DOI: 10.1007/978-3-030-18999-0.